

HAYATIMDAN PARÇALAR *

Fehmi Ethem KARATAY

Güzel Sanatlar Mektebinin Mimarlık kısmının son sınıfında iken, 1914 yılı Temmuzunda, birinci Harbin Umumînin patlaması ve Türkiye'nin de ona katılması üzerine, ihtiyat zabıt namzedi olarak askere alındım ve o zaman Harbiye Mektebinde açılan Talimgâha sevk olundum. Burada üç aylık bir hazırlık talimi gördükten sonra, istihkâm sınıfına ayrılarak, meslekî talim görmek üzere Eyyüp'te, Bahariye'de bulunan Birinci İstihkâm Taburu'nun 2'nci bölüğüne gönderildim. Kışla hayatı ilk defa biraz ağır geldi. Fakat mimar arkadaşlarla birlikte olduğumuzdan, hayatın bu acılıklarına gençlik saikası ile güler yüzle mukabele ederek vatan hizmetimizi hoşça geçirmeğe gayret ediyorduk. Bölüğümüz Çanakkale cephesine sevk olundu. 1914 yılı 4-5 Mayıs gecesi sabaha karşı Arıburnu'nda yapılan süngü hücumundan yarralanarak İstanbul'a sevk olundum. Yaram iyileştikten sonra tekrar bölüğüme iade olunarak Anafartalar cephesinde bulundum. Bölüğümüz, sonbaharda Bağdad cephesine sevk olundu. Irak ve İran'da Kirmanşah ve Hemedan'da bulunduktan sonra Bağdad'ın İngilizler tarafından zaptı sırasında İn-

gilizlere esir düşerek Hindistan'ın Bellary Karargâhına sevk olundum. Mütarekeden sonra terhis edilerek 1920 Haziranında İstanbul'a geldim.

Memleket Mütteliklerin işgali altında bulunuyordu. Babam bir buçuk yıl kadar evvel vefat etmişti; ailemin durumu da pek parlak değildi. Hayatımı kazanmak için, İstanbul Hükûmeti Maarif Nezaretine müracaat ederek listelerin birinde Fransızca öğretmenliğe talip oldum. Üniversitede geçirdiğim bir imtihandan sonra Nişantaşı Sultanisi Fransızca öğretmeni tayin edildim. Bu vazifede üç sene kadar bulunduktan sonra, o sırada Darülfünun Edebiyat Fakültesi umumî kâtibî bulunan mektep arkadaşım Yusuf Behçet'in ilhakı üzerine, pek perişan bir halde bulunan Edebiyat Fakültesi Kütüphanesini tanzim etmem için, bu vazifeye nakil edildim. Pek perişan bir halde bulunan bu kütüphaneye çabucak bir çekidüzen verdim.

Darülfünunun lüzum göstermesi üzerine, Kütüphanecilik tahsil etmek üzere, 1925 Ekiminde Parise gönderildim. Orada evvelâ Ecole des Chartes denilen, arşivci ve kütüphaneci yetiştiren, Fransız Hükû-

*Bu metin merhumun evrakı arasında bulunmuş ve Bültenimizde yayınlanmak üzere ailesinden alınmıştır.

metinin resmî mektebine devama başladım. Fakat burası beni tatmin etmiyordu; zira o mektep daha ziyade arşivci yetiştiriyordu ve kütüphaneciliği ikinci derece addediyordu. İyi bir tesadüf eseri olarak Amerikalılar, harpten sonra, Fransızların halk kütüphanelerine memur yetiştirmek için, Paris'te Elysee Sokağında bir mektep açmış bulunuyorlardı. Bu mektep, amelî ve nazari bir surette, Amerikan tarzı kütüphanecilik tedrisatı yapıyordu. Derhal bu mektebe müracaat ederek kendimi kabul ettirdim. Bu mektebin benim kütüphaneci olmamda pek büyük rolü oldu. Tedris süresi bir yıl olan bu mektepte kütüphaneciliğin ilk esaslarını öğrendim. Mektebin müdiresi Miss Bogle isminde bir Amerikalı kadın idi. Miss Parsons ve Miss Mann isminde iki Amerikalı kadın ile bibliyografi tedris eden M. M. Albert Morel, Hanriot ve Coyeque isminde üç erkek Fransız muallim vardı. Mektebin talebesi, üçü erkek olmak üzere yirmi kadar Fransızdan ibaretti.

Modern kütüphaneciliğin esaslarını burada öğrendim. Sene sonunda yapılan imtihanında kütüphanecilik diploması aldım. İstanbula avdet ettiğim zaman İstanbul Üniversitesi Kütüphanesine müdür tayin edildim. Orada hukuk kısmına bakan Yervant Damgacıyan, fen kısmına bakan Salih, edebiyata bakan Ahmet Caferoğlu ve Ferit isminde dört memur daha vardı. O zaman dairelerde yazı makinası yoktu. Evvelâ bir yazı makinası ile bir az Fransızca ve Alman-

ca bilen bir Yahudi kızı buldum. Bu arkadaşlarla, pek perişan bir halde bulunan Edebiyat Fakültesi Kütüphanesinden işe başladık. Bir kaç sene içinde Edebiyat Kütüphanesi kısmı desimal sistemine göre tasnif edildi ve fişleri yazdırılarak alfabe ve desimal sistemine göre katalogları yapıldı. Bunu, hukuk, fen, ilâhiyat, vs.. kitaplar takip etti. Basma kitapların tasnif ve tertibi bittikten sonra, sıra yazma kitaplara geldi. Türkçe, Arapça, Farsça yazmalar adet itibariyle pek fazla olduğu cihetle, tafsilatlı bir katalog hemen yapılamazdı. Araştırmalara çabuk cevap verebilmek için, evvelâ bu kitapların fişler üzerinde müellif, kitap adı ve sistematik kataloglarını yapmak icap ediyordu. Nitekim de öyle yapıldı ve bu suretle kütüphanede mevcut bütün dillerdeki basma ve yazma kitapların fiş katalogları yapılarak muazzam bir kartotek vücude geldi.

1953 Ekiminde, 65 yaşımı ikmal ettiğimden emekliye ayrılarak Üniversite Kütüphanesinden çekildim. Bir müddet serbest kaldıktan sonra, Topkapı Sarayı Müzesi Müdürü, rahmetli, kadirşinas dostum Halûk Şehsuvaroğlu beni Saray kütüphanelerinin tasnif, yazmaların kataloglarının telif ve tertibi için, yevmiye ile çalışmak üzere Saray'a aldı.

1961'de iki cilt olarak Türkçe yazmalarla bir cild Farsçalar, 1962'de Arapça yazmaların birinci, 1964'de ikinci ciltleri basıldı. 3'üncü ve 4'üncü ciltlerini de müsveddeleri tamamlandı.